

RESURSSIVIISAUTTA TILASUUNNITTELLA

Yksi talo, monta elämää

Kokeilussa laadittiin pitkän tähtäimen resurssiviisas tilasuunnitelma jyvaskyläläisen perheen omakotitaloon. Esimerkkitaloudessa tulevaisuuden tilasuunnitelmat päätettiin jakaa ajallisesti kahteen vaiheeseen. Suunnitelman ensimmäisessä vaiheessa tutkiskeltiin nykytilannetta, jossa kodissa asui viisi henkilöä – kaksi aikuista ja kolme lasta. Tarkoituksena oli tuottaa resurssiviisaita tilankäyttöideoita jotka olisivat toteutuskelpoisia välittömästi. Suunnitelman toisessa osiossa tarkasteltiin vaihetta jossa lapset ovat muuttaneet pois kotoa. Esimerkkiperheen vanhemmat ovat halukkaita asumaan talossa vielä lasten muutettua pois kotoa, joten toisessa osiossa ideoitii ja suunniteltiin uudenlaista tapaa käyttää tyhjilleen jääviä asuinneliöitä.

Ensimmäinen vaihe: nykyiset tarpeet ja mahdollisuudet

Ensimmäisen vaiheen suunnitelmassa huomioitiin talon potentiaali sekä nykyisten asukkaiden tarpeet ja toiveet ja tutkiskeltiin niitä resurssiviisauden näkökulmasta. Taloon oli vuonna 2010 tehty mittava laajennusremontti jossa kylmästä ullakosta rakennettiin 66 neliötä lisää asuintilaa jonne sijoittuvat lastenhuoneet, vierashuone, suihku ja wc sekä toinen olohuone. Näin talon huoneistoala kasvoi 196,8 neliöön. Perheen jokaisella jäsenellä on siis laskennallisesti käytössään keskimäärin lähes 40 neliön suuruinen tila. Tehtyjä tilaratkaisuja ei kuitenkaan ollut mielekästä lähteä purkamaan, joten suunnitelmassa pohdittiin kuinka tilojen käyttöastetta voisi parantaa ja millaisia pienempiä resurssiviisaita ratkaisuja voitaisiin toteuttaa.

Esimerkkiperheen materiaali- ja hiilijalanjäljestä suuren osan muodostaa henkilöautoilu. Perheen kahdella autolla kuljetaan pitkiä matkoja töihin sekä kuljetetaan lapsia harrastuksiin. Tilasuunnitelmassa mietittiin **voisiko kotiin sijoittaa sellaisia toimintoja jotka vähentäisivät autoilun tarvetta**. Suunnitelmassa yksi talon huoneista muunnettiin monikäyttöiseksi etätyöhuoneeksi sekä perheen yhteiseksi ”komentokeskukseksi. Toinen vanhemmista pystyy tekemään töitä ainakin yhtenä päivänä viikossa. Mielekäs ja hyvin toimiva tila kannustaa tekemään töitä kotoa käsin.

Toisena resurssiviisaana aiheena tarkasteltiin **toimintojen jakautumista eri puolille taloa**. Tilankäyttöä talossa muunnettiin siten, että valoa tarvitsevat, päivällä tapahtuvat toiminnot siirrettiin eteläpuolelle taloa esimerkiksi makuuhuoneiden sijoituessa talon pimeämpiin osiin.

Kolmantena ideoitii, **miten jo olemassaolevia rakenteita tai toimintoja voitaisiin hyödyntää paremmin**. Talon eteläpuolelle oli vuoden 2010 remontin yhteydessä rakennettu tilava, kaksikerroksinen parveke. Suunnitelmassa parvekkeesta tehtiin lasitettu, puolilämmin tila, jossa perhe voi viljellä hyötykasveja. Alakerran valoisa eteläpuolen olohuone muunnettiin tv-huoneesta oleskelutilaksi jossa pääosassa ovat varaava takka sekä suuri kasviseinä, jossa voidaan myös viljellä syötäviä kasveja. Taloon on tulossa myös lämmitysjärjestelmän päivitys. Talon vanhoista piirroksista voitiin havaita, että talossa on olemassa käyttämättömiä tulisijavarauksia. Lämmitysjärjestelmän päivityksen yhteydessä kannattaakin pohtia myös uusien, varaavien tulisijojen rakentamista.

Toinen vaihe: tulevaisuuden visiot

Toisessa vaiheessa visioitiin millaista talon käyttö voisi olla tulevaisuudessa, kun lapset ovat aikuistuneet ja muuttaneet kotoa. Esimerkkitalon vanhemmat haluaisivat asua talossa vielä lasten muutettua omilleen. Tilat jäisivät tällöin kuitenkin entistä tehottomammalle käytölle. Toisessa vaiheessa pohdittiinkin sitä **kuinka talon voisi jakaa useampaan eri asuntokokonaisuuteen** ja näin nostaa asukasmäärää ja samalla pienentää asumisen materiaalijalanjälkeä.

Suunnitelmissa alakerta jaetaan kahdeksi asunnoksi joihin on omat sisäänkäyntinsä. Vanhempien noin 70 neliön asunto sijaitsee alakerrassa. Asuntoon rakennetaan uusi keittiö, mutta pohjaratkaisu toteutettiin siten, että wc ja suihku voivat jäädä nykyisille paikoilleen talon keskelle. Makuuhuone sijaitsee pohjoisen puolella. Eteläpuolelle sijoittuvat oleskelu- ja ruokailutila sekä keittiö, josta on pääsy lasitetulle parvekkeelle sekä pihalle. Myös kellarikerros, jossa sijaitsevat sauna, kylpytilat ja pyykinpesu, jää pääosin vanhempien käyttöön. Kellarin sauna jää talon ainoaksi saunaksi ja on kaikkien asukkaiden yhteiskäytössä.

Alakerran toisesta päästä erotetaan noin 35 neliön uusi asuntokokonaisuus. Asunnosta tehdään esteetön, jolloin se sopii esimerkiksi isovanhemman asunnoksi tai ulos vuokrattavaksi asunnoksi esteetöntä asuntoa tarvitsevalle. Asuntoon rakennetaan oma, rampillinen sisäänkäyntinsä vanhempien sisäänkäynnin viereen. Asunto on kompakti mutta toimiva. Uusi, esteetön kylpyhuone sijoittuu sisäänkäynnin viereen. Kylpyhuoneen viereen erotetaan suuremmasta tilasta makuuhuone. Eteläpuolen päätyyn jää viihtyisä oleskelu- ja ruokailutila keittiönurkkauksineen. Asukas voi käyttää kellarikerroksen saunaa, sillä sinne on esteetön sisäänkäynti talon ulkopuolelta.

Yläkerta muodostaa oman asuntokokonaisuutensa, joka lasten muutettua pois jää tyhjilleen. Vanhempien omasta ideasta lähti ajatus, että talo voisi olla tulevaisuudessa Bed&Breakfast -tyylisessä käytössä. Yläkerrasta tällaisen tilan erottaminen on luontevaa. Yläkerran keittiövaraus otetaan käyttöön ja rakennetaan kompakti ja toimiva keittiönurkkaus. Nykyisestä olohuoneesta tehdään yhdistetty ruokailu- ja oleskelutila. Kolmeen makuuhuoneeseen mahtuu majoittamaan yhteensä 3-6 henkeä. Huoneistosta on oma uloskäyntinsä parvekkeen kautta. Bed&Breakfast -tyylisen toiminnan vuoksi sisäportaitko ylä- ja alakerran välillä säilytetään, jolloin liikkuminen kerrosten välillä on helpompaa, mutta molemmat asunnot ovat kuitenkin selkeästi omia kokonaisuuksiaan. Yläkerrassa voivat majoittua myös kotona vierailevat aikuiset lapset. Tila soveltuu myös kolmen hengen yhteisölliseen asumiseen.

Resurssiviisas tilasuunnittelu – tapausesimerkistä opittua

Esimerkkitapaus osoittaa, että resurssiviisas tilasuunnittelu käsittää monta eri suunnittelun tasoa aina talon käyttäjistä talon tilojen tekniseen toteutukseen. Valitsemalla kestäviä ja ekologisia sisustusmateriaaleja voi vaikuttaa jonkin verran, mutta parhaita tuloksia saadaan kun pohditaan tilasuunnittelua ennenkaikkea käyttäjien tarpeiden, kodin tarjoamien palveluiden sekä tilojen funktioiden näkökulmasta. Esimerkkitapauksessa tämä tarkoitti esimerkiksi etätyötilojen suunnittelua taloon – jos edes toinen vanhemmista työskentelee muutaman päivän viikossa kotoa käsin, liikkumisen materiaalijalanjälki pienenee vuositasolla jo merkittävästi.

Tilasuunnittelusta on resurssiviisauden kannalta hyötyä eniten uudisrakennusprojekteissa tai laajoissa korjausrakennusprojekteissa, joissa tilojen sijoittelu ja toiminnot voidaan alusta asti suunnitella niin että ne tähtäävät materiaali- ja hiilijalanjäljen minimointiin. Tällaisissa projekteissa tilasuunnittelulla voidaan helpommin vaikuttaa esimerkiksi tilojen energiatehokkuuteen, asuinneliöiden tehokkaaseen käyttöön sekä rakennusmateriaalivalintoihin. Olemassaolevan tilan muuttaminen resurssiviisaaksi pienin rahallisin kustannuksin on haastavaa. Pieniä parannuksia kuitenkin voidaan saavuttaa, kuten tapausesimerkki osoittaa.

Eniten resurssiviisauten voidaan vanhoissa kiinteistöissä vaikuttaa tilasuunnittelulla silloin kun suunnittelu tapahtuu yhteistyössä esimerkiksi sähkö- ja lämmitysjärjestelmän suunnittelun kanssa. Tällöin voidaan miettiä

tarkemmin esimerkiksi kodin valaistusta sekä lämmönlähteitä. Esimerkkikohteessa vanhat rakennuspiirrokset paljastivat, että talossa on ollut käytössä tulisijoja jotka on kuitenkin jossain vaiheessa historiaa poistettu käytöstä. Näiden ottaminen takaisin käyttöön on mahdollista mutta vaatii myös rakennussuunnittelijan ja mahdollisesti energia-asiantuntijan konsultaation.